

# Economische betekenis toerisme en recreatie in regio Land van Cuijk

Eén-meting (2017)



Rapportage in opdracht van:  
Gemeenten Boxmeer, Cuijk, Grave, Mill en Sint Hubert en Sint- Anthonis

## **INHOUDSOPGAVE**

<b>1.</b>	<b>INLEIDING</b>	<b>2</b>
1.1.	Aanleiding	2
1.2.	Doel en vraagstelling van het onderzoek	2
1.3.	Opbouw rapportage	2
1.4.	Onderzoeksverantwoording	3
<b>2.</b>	<b>TOERISTISCH AANBOD LAND VAN CUIJK</b>	<b>4</b>
2.1.	Verblijfstoeristisch aanbod	4
2.2.	Dagrecreatief aanbod	6
<b>3.</b>	<b>TOERISTISCHE VRAAG EN BEZETTING</b>	<b>7</b>
3.1.	Verblijfstoeristische vraag	7
3.2.	Dagrecreatieve vraag	9
<b>4.</b>	<b>ACHTERGRONDKERNMERKEN VAN DE BEZOEKERS</b>	<b>11</b>
4.1.	Herkomst bezoekers	11
4.2.	Leeftijd bezoekers	12
4.3.	Doelgroepen	13
<b>5.</b>	<b>ECONOMISCHE BETEKENIS TOERISME EN RECREATIE</b>	<b>14</b>
5.1.	Bestedingen	14
5.2.	Werkgelegenheid	16
<b>6.</b>	<b>TOERISME EN RECREATIE PER GEMEENTE</b>	<b>17</b>
6.1.	Verdeling toeristische vraag per gemeente	17
6.2.	Verdeling economische betekenis per gemeente	20
<b>7.</b>	<b>NAAMSBEKENDHEID EN ARRANGEMENTEN</b>	<b>21</b>
7.1.	Naamsbekendheid	21
7.2.	Arrangementen	22
<b>8.</b>	<b>CONCLUSIES</b>	<b>23</b>

## **BIJLAGEN**

## 1. INLEIDING

### 1.1. Aanleiding

De vijf gemeenten in het Land van Cuijk werken samen aan toerisme. Ze hebben behoefte aan een geactualiseerd beeld van de regionale toeristische sector. Het is immers ruim drie jaar geleden (over het jaar 2014) dat er door Berkers Advies een nulmeting is uitgevoerd naar de economische betekenis van toerisme in het Land van Cuijk. Om inzicht te krijgen welke ontwikkelingen er sindsdien zijn geweest en hoe de sector er nu voorstaat, is ZKA Leisure Consultants gevraagd om een 1-meting uit te voeren (over het jaar 2017).

### 1.2. Doel en vraagstelling van het onderzoek

De centrale vraag het onderzoek is: wat is de huidige omvang en economische betekenis van toerisme en recreatie in de vijf gemeenten van de regio Land van Cuijk? Om tot dit inzicht te komen, zijn onder meer de volgende vragen beantwoord (met als peiljaar 2017):

- Hoeveel verblijfstoeristen en dagrecreanten bezoeken de vijf gemeenten?
- Wat besteden deze bezoekers per jaar?
- Hoeveel werkgelegenheid leveren deze bestedingen op?
- Wat is het aandeel van de vrijetijdssector in de totale werkgelegenheid in de gemeenten?
- Hoe heeft de vrijetijdssector zich sinds 2014 ontwikkeld (in vraag, aanbod en bestedingen)?

### 1.3. Opbouw rapportage

De rapportage is als volgt ingedeeld:

- In hoofdstuk 2 brengen we het aanbod in beeld.
- Hoofdstuk 3 geeft de vraag naar vrijetijdsvoorzieningen weer.
- In hoofdstuk 4 gaan we dieper in op de karakteristieken van de vraag, zoals herkomst van de gasten, leeftijd en doelgroepen.
- Hoofdstuk 5 geeft inzicht in de economische betekenis van de vrijetijdseconomie – uitgedrukt in bestedingen en werkgelegenheid – in de regio Land van Cuijk aan.
- In hoofdstuk 6 plaatsen we de economische betekenis in perspectief door een regiovergelijking.
- In hoofdstuk 7 bespreken we de naamsbekendheid van de regio en de rol van arrangementen.
- Hoofdstuk 8 sluit af met conclusies en aanbevelingen.



#### 1.4. Onderzoeksverantwoording

##### **Éenmeting**

De basis voor het onderzoek is grotendeels gelegen in de resultaten van de telefonische en online interviews onder toeristische ondernemers in het Land van Cuijk. Deze interviews zijn door ZKA in maart en april 2018 uitgevoerd. Hiervoor zijn de dag- en verblijfstoeristische ondernemers in de regio Land van Cuijk benaderd. Aanvullend is voor bepaalde categorieën het ContinuVrijeTijdsOnderzoek 2015-2016 als basis gebruikt (bezoek aan bezienswaardigheden, routegebonden buitenrecreatie, waterrecreatie, recreatief winkelen), omdat door interviews deze data niet verkregen kan worden.

De respons van het onderzoek onder ondernemers was 93 interviews, ofwel een relatief hoge respons van 53%. Hiermee is de streefrespons behaald. Belangrijk is dat bijna alle grootschalige bedrijven hebben meegewerkt. Alleen de interviews met een volledige en bruikbare respons zijn meegeteld in bovenstaande responscijfers.

De berekening van de economische impact (uitgedrukt in bestedingen) vond plaats met behulp van het Impactmodel Vrijetijdssector dat ZKA hanteert en breed in de branche erkend wordt.

De werkgelegenheid is vastgesteld aan de hand van gegevens van Stichting LISA (beheer door I & O Research). De basis ligt in het Provinciaal Arbeidsregister.

##### **Nulmeting**

De nulmeting is opgesteld door Berkers Advies en Verten Onderzoek. In de 1-meting is door ZKA zoveel met dezelfde methodiek gewerkt als in de 0-meting om een goede vergelijking mogelijk te maken. Dit houdt in dat dezelfde afbakening is gehanteerd en dezelfde methodiek van dataverzameling (bedrijfsenquêtes of CVTO). Zie bijlage 1 voor een nadere toelichting op de onderzoeksverantwoording en afbakening van toerisme en recreatie.

In de 0-meting is recreatief winkelen meegenomen als dagrecreatieve activiteit. Vanwege de beperkte relatie met toerisme en het regionaal voorzienend karakter van recreatief winkelen in het Land van Cuijk is er voor gekozen om deze resultaten niet te benoemen in dit hoofdrapport. Wel is voor de volledigheid in bijlage 2 de economische impact van het recreatief winkelen in de regio Land van Cuijk in 2017 opgenomen.

Doordat de analysebestanden van dit onderzoek en de 0-meting niet op alle vlakken één op één met elkaar te zijn vergeleken zijn, hebben we naast een kwantitatieve analyse (de groei in de periode 2014-2017), ook een kwalitatieve analyse gemaakt om de groei te staven. Meer achtergrond over de vergelijking en de trends per categorie is te lezen in bijlage 3.

## **2. TOERISTISCH AANBOD LAND VAN CUIJK**

### **2.1. Verblijfstoeristisch aanbod**

#### **Het aanbod kent enkele grote aanbieders, maar is overwegend kleinschalig van aard**

Zie onderstaande tabel voor een overzicht van het verblijfstoeristisch aanbod. Hieronder staat per categorie het aanbod beschreven.

#### **Hotels**

De regio Land van Cuijk telt in totaal 8 hotels. Grotere hotels zijn Hotel Van der Valk Cuijk met bijna 150 kamers en City Resort Hotel Mill met 60 kamers. Het overige aanbod is kleinschalig. Sinds 2014 is één nieuwe hotel geopend.

#### **Bed & Breakfasts**

Er zijn 36 B&B's gevestigd in de regio Land van Cuijk in 2017. Deze B&B's bieden in totaal 75 kamers. Sinds 2014 zijn er in ieder geval 8 B&B's gesloten en 6 nieuwe B&B's geopend. De beweging in het B&B-aanbod lijkt groot, maar is goed te verklaren: mensen kunnen relatief snel en makkelijk een B&B starten en stoppen. Dit maakt de B&B-sector eigenlijk per definitie dynamisch.

#### **Bungalows**

In totaal zijn er 13 aanbieders van bungalows en vakantiewoningen in de regio Land van Cuijk. De regio telt twee grote(re) parken: Landal De Vers en Bosrijk de Kuluut, beide gelegen in de gemeente Boxmeer en samen goed voor bijna 90% van het totale bungalowaanbod. De meeste andere aanbieders bieden één of enkele bungalows ter verhuur aan. Sinds 2014 zijn er geen nieuwe aanbieders bijgekomen. Wel zijn er twee bedrijven gesloten.

#### **Groepsaccommodaties**

Regio Land van Cuijk telt 20 groepsaccommodaties. Ongeveer 60% van deze aanbieders zijn kleinschalig van aard (maximaal 25 bedden). Ten opzichte van 2014 hebben zich geen wijzigingen in het aanbod voorgedaan.

#### **Campings**

Er zijn 34 campings gevestigd in de regio Land van Cuijk. De meerderheid van deze campings zijn mini-campings – of om precies te zijn: 21 van de 34 campings hebben een capaciteit van minder dan 40 plaatsen. De grootste campings in de regio zijn De Bergen en De Ullingse Bergen, allebei gelegen in de gemeente Sint Anthonis. Campings bieden verschillende typen verblijfsmogelijkheden aan. Zo zijn er vaste plaatsen die jaarplaatsen zijn of plaatsen die gevuld worden met seizoensarrangementen, er zijn ook toeristische kampeerplaatsen waar ook camperplaatsen onder vallen en tot slot zijn er verhuuraccommodaties zoals trekkershutten en chalets. Het aanbod is uitgesplitst naar type in onderstaande tabel.

#### **Jachthavens**

De regio Land van Cuijk telt 4 jachthavens. Het jachthaven-aanbod is stabiel gebleven ten opzichte van 2014. Het precieze aantal ligplaatsen fluctueert altijd echter enigszins. Dat komt doordat het daadwerkelijke aantal schepen dat in een haven kan liggen uiteindelijk afhangt van de grootte van de aangemeerde boten. Onder de 4 jachthavens in de regio zijn er 3 watersportverenigingen. Hierdoor bestaat het aanbod overwegend uit vaste ligplaatsen zoals uit tabel 1 blijkt.

### Regio Land van Cuijk heeft een verblijfs capaciteit van bijna 16.000 slaappleatsen.

Het aanbod is sterk seizoensgebonden en wordt gekenmerkt door relatief veel kampeeraanbod (ruim 70% van het totaal aantal slaappleatsen).

Type accommodatie	Aantal slaappleatsen	Aandeel	Aantal eenheden	Eenheid
Hotels	652	4%	324	kamers
Bed & Breakfasts	190	1%	75	kamers
Vakantiewoningen	1.258	8%	250	woningen
Groepsaccommodaties	648	4%	21	bedrijven
Campings (vaste plaatsen)	4.430	28%	886	plaatsen
Campings (toeristisch kamperen)	6.115	39%	1.223	plaatsen
Verhuuraccommodaties	757	5%	165	accommodaties
Jachthavens (vaste plaatsen)	1.560	10%	520	ligplaatsen
Jachthavens (passantenplaatsen)	264	2%	88	ligplaatsen
<b>Totaal</b>	<b>15.874</b>	<b>100%</b>		

Tabel 1: Verblijfstoeristisch aanbod Land van Cuijk, 2017

#### Vergelijking met 2014

Er is sprake van stabilisatie tot wat lichte bewegingen op de verblijfstoeuristische markt. Zo is bekend dat er sinds 2014 er in ieder geval 8 B&B's zijn gesloten en 2 aanbieders van bungalow(s), 4 campings, 1 groepsaccommodatie en 1 hotel. Daarentegen zijn er ook een aantal nieuwe bedrijven bijgekomen, namelijk 6 B&B's, 4 campings en 1 hotel. Met name de beweging in het B&B-aanbod lijkt groot, maar dit is goed te verklaren – zie de toelichting onder het bovenstaande kopje 'Bed & Breakfasts'.

Zie bijlage 3 voor meer over de vergelijking met de 0-meting.



## 2.2. Dagrecreatief aanbod

### Ontwikkelingen in dagrecreatief aanbod bescheiden van aard

#### Cultuur

Het cultuuraanbod bestaat uit musea en bezienswaardigheden zoals kastelen, kloosters en molens<sup>1</sup>. In de regio Land van Cuijk zijn 18 musea gevestigd, waarvan het Oorlogsmuseum in Overloon het grootste is (het museum is de laatste jaren sterk vernieuwd). Sinds 2014 zijn er 3 nieuwe musea geopend.

#### Attracties

Vanwege de diversiteit in deze categorie, is het aanbod opgesplitst in 3 typen:

##### *Attractie(park), speeltuin, midgetgolf*

Hiervan zijn 19 aanbieders in de regio, variërend van wellness en escaperoom, tot speeltuin en midgetgolf. Sinds 2014 is één aanbieder gesloten en is er één nieuwe aanbieder bijgekomen.

##### *Dierentuin, kinderboerderij*

Binnen dit type zijn 3 aanbieders actief, waaronder één dierentuin (ZooParc Overloon). Ten opzichte van 2014 is er één aanbieder in deze categorie gestopt.

##### *Sier- en heemtuin, beeldentuin, boerderijbezoek, agrotourisme*

Hier zijn in totaal 16 aanbieders van. Er is één nieuwe toeristische aanbieder bijgekomen sinds 2014.



---

<sup>1</sup> Theaters zijn in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

### 3. TOERISTISCHE VRAAG EN BEZETTING

#### 3.1. Verblijfstoeristische vraag

##### **In Land van Cuijk vonden ruim 490.000 toeristische overnachtingen plaats in 2017**

Zie onderstaande tabel 2 voor een overzicht van de verblijfstoeristisch vraag en tabel 3 voor de bezettingsgraden. Hieronder staat per categorie de vraag en de bezetting beschreven. Hierbij wordt ook vergeleken met provinciale en landelijke trends. Zie bijlage 4 voor een compleet overzicht van de ontwikkeling van de bezettingsgraden in provincie Noord-Brabant en in Nederland in de periode 2014-2017.

##### **Hotels**

In de hotels vonden in 2017 circa 89.500 overnachtingen plaats. Ruim een derde van de overnachtingen was toeristisch van aard (36%) en bijna twee derde van de overnachtingen had een zakelijk motief (64%). Hieruit volgt een gemiddelde kamerbezettingsgraad van 55%. Hierbij moet worden opgemerkt dat de bezetting van de grotere hotels (Van der Valk Cuijk en City Resort Hotel Mill) wat hoger ligt dan dit gemiddelde. De bezetting van de overige, kleinschalige hotels valt juist lager uit dan het gemiddelde. De gemiddelde kamerbezetting van hotels in de provincie Noord-Brabant was 65% in 2017<sup>2</sup>.

##### **B&B's**

Het B&B-aanbod verzorgde circa 9.000 overnachtingen. De toeristisch-zakelijk verhouding onder de B&B's is het tegenovergestelde van die in de hotels: circa twee derde van de overnachtingen was toeristisch van aard (66%) en circa een derde van de overnachtingen had een zakelijk motief (34%). Hieruit volgt een gemiddelde kamerbezettingsgraad van 20%. Doorgaans is een gemiddelde kamerbezetting van 15%-20% voor B&B's gemiddeld in Nederland.

##### **Bungalows**

Er vonden ruim 212.000 overnachtingen plaats in de bungalows in Land van Cuijk. De gemiddelde bungalowbezetting in de regio Land van Cuijk komt daarmee uit op circa 58%. Deze bezetting is veel hoger dan het provinciaal gemiddelde van 41%.

##### **Groepsaccommodaties**

In de groepsaccommodaties vonden circa 40.200 overnachtingen plaats. Hieruit volgt een gemiddelde bedbezetting van 17%. Deze bezetting ligt iets lager dan gemiddeld in de provincie Noord-Brabant, die 21% is.

##### **Campings**

Op de campings vonden zo'n 134.600 toeristische overnachtingen plaats. Dit aantal is inclusief de overnachtingen in verhuuraccommodaties, maar exclusief het aantal overnachtingen op vaste plaatsen. De gemiddelde plaatsbezetting (op jaarbasis) komt voor de mini-campings uit op 8% en de campings uit op 7%. Dit is wat lager dan het provinciaal gemiddelde, wat 11% is in 2017.

Als ook (het geraamde aantal) overnachtingen op vaste plaatsen ook worden meegerekend (overnachtingen op jaarplaatsen en via seizoensarrangementen), dan komt het totaal aantal overnachtingen op de campings uit op ruim 280.700 overnachtingen.

##### **Jachthavens**

In de jachthavens vonden circa 5.200 overnachtingen plaats door passanten.

---

<sup>2</sup> CBS 2017, bewerking ZKA.



Type accommodatie	Overnachtingen 2017 <sup>3</sup>
Hotels	89.500
Bed & Breakfasts	9.000
Bungalows	212.100
Groepsaccommodaties	40.200
Campings (toeristisch, incl. verhuuraccommodaties)	134.600
Jachthavens (passantenplaatsen)	5.200
<b>Totaal</b>	<b>490.600</b>

**Tabel 2: Verblijfstoeristisch vraag Land van Cuijk, 2017**

Type accommodatie	Bezetting per type verblijfsaccommodatie	
	2017	Eenheid
Hotels	55%	kamer
Bed & Breakfasts	20%	kamer
Bungalows	58%	woning
Groepsaccommodaties	17%	slaapplaats
Campings (toeristisch)	7%	plaats (op jaarbasis)
Mini-campings (toeristisch)	8%	plaats (op jaarbasis)

**Tabel 3: Bezetting verblijfstoeristische aanbieders Land van Cuijk, 2017**

### Vergelijking met 2014

Volgens de 0-meting vonden in de regio Land van Cuijk in 2014 circa 467.800 toeristische overnachtingen plaats. In 2017 vonden er 490.600 overnachtingen plaats. Dit wijst op een toename van bijna 5%.

De bezettingsgraden hebben zich sinds 2014 positief ontwikkeld. Voor hotels, bungalows en groepsaccommodaties zien we een groei in bezettingsgraden. Dit komt overeen met de provinciale en/of landelijke trends. De bezettingsgraad van de B&B's is constant gebleven tot licht gegroeid. Alleen in de campingsector is een daling waarneembaar, wat overeenkomt met de landelijke daling in toeristisch kamperen. Landelijk is te zien dat als tegenreactie campings hun kampeerplaatsen aan het transformeren zijn. Bijvoorbeeld 2 kleine plaatsen samenvoegen tot één ruime, luxe kampeerplaats of het omvormen van toeristische plaatsen naar verhuuraccommodaties en bijzondere vormen van verblijf zoals trekkershutten en glamping. In de regio Land van Cuijk zien we deze beweging eveneens licht op gang komen.

*Zie bijlage 3 voor een uitgebreide toelichting per categorie op de vergelijking met de 0-meting.*

<sup>3</sup> Overnachtingen in sectoren tellen mogelijk niet op tot het totaal door afrondingen (op 100-tallen). Exclusief overnachtingen op vaste plaatsen.

### 3.2. Dagrecreatieve vraag

#### **Dagrecreatieve aanbieders zitten niet stil**

Zie onderstaande tabel 4 voor een overzicht van de dagrecreatieve vraag. Hieronder staat per categorie de vraag beschreven.

#### **Cultuur**

Cultuur bestaat uit musea en bezienswaardigheden. De musea trekken in totaal circa 155.500 bezoeken. Oorlogsmuseum Overloon is veruit de grootste trekker. Hierop volgend zijn er een aantal middelgrote aanbieders zoals het Graafs Museum en Kazematten museum (gecombineerd) in gemeente Grave en het Museum voor Nostalgie en Techniek in gemeente Mill en Sint Hubert. Ook bezoek aan bezienswaardigheden valt onder cultuur. Dit bezoekersaantal is berekend op basis van het CVTO en komt voor 2017 uit op circa 5.000 bezoekers.

#### **Attracties**

De attracties in de regio Land van Cuijk trekken in totaal bijna 207.000 bezoeken. Als we inzoomen op de drie verschillende typen attracties, zien we het volgende:

##### *Attractie(park), speeltuin, midgetgolf*

Dit type attractie trekt in totaal circa 25.500 bezoeken.

##### *Dierentuin, kinderboerderij*

Deze aanbieders trekken samen circa 153.800 bezoeken. ZooParc Overloon is veruit de grootste trekker onder de attracties.

##### *Sier- en heemtuin, beeldentuin, boerderijbezoek, agrotourisme*

Hierbij gaat het veelal om kleine aanbieders. In totaal trekt dit type attractie ruim 27.700 bezoeken. de tuin van Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven in de gemeente Cuijk is veruit de grootste aanbieder binnen dit type.

#### **Evenementen**

In Land van Cuijk vonden in 2017 in totaal 28 evenementen plaats die 5.000 bezoekers of meer trokken. In totaal trokken deze 28 evenementen 283.100 bezoekers. De evenementen 'Daags na de tour' in gemeente Boxmeer en de 'Kuukse elfkroegentocht' in gemeente Cuijk zijn de 2 grootste evenementen in termen van bezoekersaantallen (20.000 bezoeken of meer).

#### **Routegebonden buitenrecreatie**

Routegebonden buitenrecreatie staat voor wandelen en fietsen. In de regio zorgt routegebonden buitenrecreatie voor verreweg de meeste bezoeken (een aandeel van 56% in het totaal bezoek). In totaal zijn er ruim 3,1 miljoen wandel- en fietstochten gemaakt in de regio Land van Cuijk in 2017. Wandelen heeft het grootste aandeel in dit totaal, namelijk 61%. Dit houdt in dat er ruim 1,9 miljoen wandeltochten zijn ondernomen en ruim 1,2 miljoen fietstochten.

#### **Waterrecreatie**

Varen met een sloepje of kano, vissen of zwemmen in buitenwater zijn vormen van waterrecreatie. In totaal vonden er in 2017 circa 204.300 waterrecreatie activiteiten plaats.

Type accommodatie	Bezoeken 2017 <sup>4</sup>	Aandeel
Cultuur	160.500	4%
Attracties	207.000	5%
Evenementen	283.100	7%
Routegebonden buitenrecreatie	3.127.600	79%
Waterrecreatie	204.300	5%
<b>Totaal</b>	<b>3.982.500</b>	<b>100%</b>

**Tabel 4: Dagrecreatieve vraag Land van Cuijk, 2017**

### Vergelijking met 2014

Volgens de 0-meting vonden in de regio Land van Cuijk in 2014 circa 3.829.000 dagrecreatieve bezoeken plaats (excl. recreatief winkelen). In 2017 vonden er circa 3.982.500 bezoeken plaats. Dit wijst op een toename van 4%. Hieronder staan de belangrijkste of opvallendste ontwikkelingen genoemd.

*Zie bijlage 3 voor een uitgebreide toelichting per categorie op de vergelijking met de 0-meting*

Vrijwel alle dagrecreatieve aanbieders die meewerkten aan het onderzoek, zien een groei van het aantal bezoeken sinds 2014. De belangrijkste redenen die hiervoor genoemd worden, zijn grotere bekendheid/meer promotie en uitbreiding van activiteiten zoals rondleidingen, betere voorzieningen en langere openstelling.

In 2014 zijn 177.000 bezoekers aan evenementen gerapporteerd, in 2017 zijn dit er 283.100. Deze op het eerste oog forse groei komt deels door toevoeging van nieuwe evenementen (zoals het 'Zotte Zomer Festival' in gemeente Mill en Sint Hubert en 'Mandala festival' in gemeente Sint Anthonis), deels door inderdaad een groei in het aantal bezoeken (zo kwamen er in 2017 circa 12.000 bezoekers af op het Ballonfestival in Grave, in 2014 waren dit 7.500) en deels doordat er meer aanbod bekend is (en daardoor) is meegenomen in het onderzoek.



<sup>4</sup> Bezoeken in sectoren tellen mogelijk niet op tot het totaal door afrondingen (op 100-tallen).

#### 4. ACHTERGRONDKERNMERKEN VAN DE BEZOEKERS

##### 4.1. Herkomst bezoekers

##### Meer dan 80% van de verblijfsgasten komt uit Nederland

- Nederland is de belangrijkste herkomstmarkt voor verblijfstoeristen in de regio Land van Cuijk. Meer dan vier op de vijf verblijfsgasten komt uit Nederland, waarvan 11% uit de regio zelf.
- Buitenlanders zijn goed voor ruim een derde van het aantal hotelovernachtingen in deze regio.
- Duitsland is de grootste herkomstmarkt qua buitenlandse verblijfsgasten. Duitsers en Belgen verblijven in de regio Land van Cuijk het liefst in hotels en bungalows/vakantiewoningen.

Type accommodatie	Herkomst				
	Land van Cuijk e.o.	Overig Nederland	Duitsland	België	Overig buitenland
Hotels	4%	59%	13%	11%	13%
B&B's	12%	71%	9%	4%	5%
Bungalows	10%	72%	9%	9%	6%
Groepsaccommodaties	16%	71%	3%	8%	3%
Campings	15%	73%	6%	3%	4%
Jachthavens	g.g.	g.g.	g.g.	g.g.	g.g.
<b>Totaal</b>	<b>11%</b>	<b>70%</b>	<b>8%</b>	<b>7%</b>	<b>4%</b>

Tabel 5: Herkomst verblijfsgasten Land van Cuijk, 2017

##### 88% van de dagrecreanten komt uit Nederland

- Nederland is verreweg de belangrijkste herkomstmarkt voor dagrecreanten in de regio Land van Cuijk. Bijna negen op de tien dagrecreanten komt uit Nederland.
- Dagattracties in de regio Land van Cuijk trekken relatief veel bezoekers uit de regio zelf.
- Musea hebben het grootste bereik buiten de regio. Dit komt met name door de aantrekkingskracht van de grotere musea zoals het Oorlogsmuseum en het Graafs museum/Kazematten museum.

Type accommodatie	Herkomst				
	Land van Cuijk e.o.	Overig Nederland	Duitsland	België	Overig buitenland
Musea	49%	38%	4%	4%	5%
Attractie(park), speeltuin, midgetgolf	80%	13%	6%	1%	1%
Dierentuin, kinderboerderij	g.g.	g.g.	g.g.	g.g.	g.g.
Sier- en heemtuintuin, beeldentuin, boerderijbezoek, agrotourisme	74%	15%	5%	6%	0%
<b>Totaal</b>	<b>55%</b>	<b>33%</b>	<b>5%</b>	<b>4%</b>	<b>4%</b>

Tabel 6: Herkomst dagrecreatieve bezoekers Land van Cuijk, 2017

#### 4.2. Leeftijd bezoekers

##### De meerderheid van de verblijfstoeristen is 45 jaar of ouder

- Campings zijn vooral populair bij ouderen en gezinnen met jonge kinderen.
- Groepsaccommodaties worden relatief vaak bezocht door jongeren.
- Het merendeel van de verblijfstoeristische ondernemers signaleert weinig verandering in de leeftijdsopbouw van hun gasten ten opzichte van 2014.

Type accommodatie	leeftijd			
	0-14 jaar	15-24 jaar	25-44 jaar	45 jaar e.o.
Hotels	1%	8%	40%	50%
B&B's	9%	10%	33%	49%
Bungalows	10%	1%	19%	70%
Groepsaccommodaties	20%	17%	36%	27%
Campings	16%	5%	21%	58%
Jachthavens	g.g.	g.g.	g.g.	g.g.
<b>Totaal</b>	<b>11%</b>	<b>5%</b>	<b>25%</b>	<b>59%</b>

Tabel 7: Leeftijd verblijfsgasten Land van Cuijk, 2017

##### Ook de meerderheid van de dagrecreanten in Land van Cuijk is 45 jaar of ouder

- Musea in regio Land van Cuijk worden nauwelijks bezocht door jong volwassenen.
- Het bezoeken van tuinen en agrotourisme is vooral populair onder bezoekers van 45 jaar of ouder.
- In de museumsector wordt door verscheidende musea een toename van het aantal jonge kinderen en de leeftijdscategorie 45 jaar of ouder geconstateerd, als ontwikkeling ten opzichte van 2014.

Type accommodatie	Leeftijd			
	0-14 jaar	15-24 jaar	25-44 jaar	45 jaar e.o.
Musea	18%	5%	30%	48%
Attractie(park), speeltuin, midgetgolf	20%	20%	25%	36%
Dierentuin, kinderboerderij	g.g.	g.g.	g.g.	g.g.
Sier- en heemtuin, beeldentuin, boerderijbezoek, agrotourisme	7%	7%	27%	59%
<b>Totaal</b>	<b>17%</b>	<b>7%</b>	<b>29%</b>	<b>47%</b>

Tabel 8: Leeftijd dagrecreatieve bezoekers Land van Cuijk, 2017

#### 4.3. Doelgroepen

##### Meer dan de helft van de verblijfsrecreanten in regio Land van Cuijk zijn rustzoekers (genieten van de natuur, fietsen en wandelen, etc.)

- Binnen elke verblijfs categorie zijn de rustzoekers de grootste doelgroep.
- Voor bungalows en campings zijn vervolgens liefhebbers van cultuur(historie) de belangrijkste doelgroep. Voor groepsaccommodaties is dit juist de doelgroep actieve sport liefhebbers.
- Verblijfstoeristische ondernemers in Land van Cuijk zien een lichte stijging in het aandeel evenement bezoekers. Het aandeel van deze doelgroep in het totaal aantal bezoekers blijft echter nog gering.

Type accommodatie	Doelgroep			
	Liefhebbers van cultuur (historie)	Rustzoekers (bv. natuur, fietsen, wandelen)	Actieve sport liefhebbers (bv. mountainbiken)	Evenement bezoekers
Hotels	3%	58%	23%	17%
B&B's	11%	72%	10%	7%
Bungalows	29%	68%	3%	1%
Groepsaccommodaties	7%	65%	23%	6%
Campings	20%	61%	14%	4%
Jachthavens	g.g.	g.g.	g.g.	g.g.
<b>Totaal</b>	<b>20%</b>	<b>64%</b>	<b>12%</b>	<b>5%</b>

Tabel 9: Doelgroepen verblijfs gasten Land van Cuijk, 2017

##### Liefhebbers van cultuur(historie) de belangrijkste doelgroep voor de dagattracties

- Voor musea is de doelgroep liefhebbers van cultuur(historie) veruit de belangrijkste doelgroep.
- Voor attracties is de doelgroep rustzoekers het grootst. Bij attractie(park), speeltuin, midgetgolf volgt vervolgens de doelgroep actieve sport liefhebbers, maar bij sier- en heemtuin, beeldentuin, boerderijbezoek, agrotourisme juist de evenementbezoekers.
- Het merendeel van de dagrecreatieve ondernemers signaleert weinig verandering in de samenstelling van de doelgroepen ten opzichte van 2014.

Type accommodatie	Doelgroep			
	Liefhebbers van cultuur (historie)	Rustzoekers (bv. natuur, fietsen, wandelen)	Actieve sport liefhebbers (bv. mountainbiken)	Evenement bezoekers
Musea	81%	9%	1%	9%
Attractie(park), speeltuin, midgetgolf	7%	51%	38%	4%
Dierentuin, kinderboerderij	g.g.	g.g.	g.g.	g.g.
Sier- en heemtuin, beeldentuin, boerderijbezoek, agrotourisme	14%	63%	0%	23%
<b>Totaal</b>	<b>65%</b>	<b>19%</b>	<b>7%</b>	<b>9%</b>

Tabel 10: Doelgroepen dagrecreatieve bezoekers Land van Cuijk, 2017

## 5. ECONOMISCHE BETEKENIS TOERISME EN RECREATIE

### 5.1. Bestedingen

#### € 49 miljoen in totaal aan toeristische bestedingen in Land van Cuijk

In 2017 werd er door de toeristen en recreanten in Land van Cuijk in totaal bijna € 49 miljoen besteed. Het verblijfstoerisme is belangrijk voor de regio – 66% van het totaal aan bestedingen wordt gegenereerd door verblijfsgasten. Dit vertaalt zich naar een bedrag van bijna € 32,6 miljoen. De dagrecreatieve sector is goed voor bijna € 16,4 miljoen aan bestedingen, een aandeel van 34% in het totaal.

Een derde van de totale bestedingen komt vanuit de logies, namelijk ruim € 16 miljoen. Daaropvolgend komt circa € 13 miljoen terecht bij andere horeca (zoals restaurants en cafés).

Sector	Economische betekenis 2017	Aandeel
Logies	€ 16.047.000	33%
Horeca	€ 12.924.000	26%
Detailhandel	€ 5.521.000	11%
Entree	€ 6.986.000	14%
Vervoer	€ 7.483.000	15%
<b>Totaal</b>	<b>€ 48.962.000</b>	<b>100%</b>

Tabel 11: Economische betekenis naar sector Land van Cuijk, 2017



#### Verblijfstoerisme genereert bijna € 32,6 miljoen aan toeristische bestedingen

De bungalowsector voorziet in het grootste aandeel in deze totale verblijfstoeristische bestedingen (34%), gevolgd door de hotelsector (31%). Het grote aandeel van de campings in het totaal aantal slaapplekken in Land van Cuijk (zie H 2.1), vertaalt zich niet in een navenant groot aandeel in de totale bestedingen. Dit heeft te maken met het relatief lage bestedingsprofiel (uitgaven aan verblijf, horeca en detailhandel) en de beperkte periode van het jaar (seizoensmatig) die hoort bij deze categorie gasten. De bestedingsprofielen van bungalowgasten en hotelgasten, liggen (aanzienlijk) hoger in vergelijking met campinggasten.

De groepsaccommodaties, jachthavens en B&B's nemen een bescheiden aandeel in binnen de economische betekenis van het verblijfstoerisme.

Dit komt overeen met de samenstelling van het verblijfsaanbod, waar andere accommodatievormen groter zijn: veel capaciteit in de campingsector en enkele grootschalige aanbieders in de hotel- en bungalowsector. Deze bedrijven en sectoren drukken een grote stempel op het verblijfstoerisme in de regio.

Type accommodatie	Economische betekenis 2017 <sup>5</sup>	Aandeel
Hotels	€ 10.123.000	31%
Bed & Breakfasts	€ 846.000	3%
Bungalows	€ 11.036.000	34%
Groepsaccommodaties	€ 1.665.000	5%
Campings	€ 7.224.000	22%
Jachthavens	€ 1.659.000	5%
<b>Totaal verblijfstoerisme</b>	<b>€ 32.553.000</b>	<b>100%</b>

Tabel 12: Economische betekenis verblijfstoerisme Land van Cuijk, 2017

#### Dagrecreatie genereert € 16,4 miljoen aan toeristische bestedingen

Routegebonden buitenrecreatie neemt met 35% het grootste aandeel in van het totaal aan dagrecreatieve bestedingen. Dit vertaalt zich naar bijna € 5,8 miljoen. Dit komt met name door het grote volume van deze groep bezoekers. In H3.2 zagen we dat wandelen en fietsen het grootste aandeel inneemt in het totaal aantal dagrecreanten in de regio Land van Cuijk. Ook evenementen hebben een groot aandeel in het totaal aan bestedingen, namelijk een kwart (ruim € 4 miljoen).

Type accommodatie	Economische betekenis 2017 <sup>6</sup>	Aandeel
Cultuur	€ 2.960.000	18%
Attracties	€ 2.961.000	18%
Evenementen	€ 4.063.000	25%
Routegebonden buitenrecreatie	€ 5.751.000	35%
Waterrecreatie	€ 674.000	4%
<b>Totaal dagrecreatie</b>	<b>€ 16.408.000</b>	<b>100%</b>

Tabel 13: Economische betekenis dagrecreatie Land van Cuijk, 2017

#### Vergelijking met 2014

Volgens de 0-meting lagen de toeristische bestedingen in de regio Land van Cuijk op ruim € 46,7 miljoen in 2014 (dit is berekend exclusief recreatief winkelen). Circa € 15,8 miljoen aan dagrecreatieve bestedingen en bijna € 31 miljoen aan verblijfstoeristische bestedingen. In 2017 kwamen de totale toeristische bestedingen neer op bijna € 49 miljoen. Dit wijst op een groei van bijna 5%. Deze groei komt overeen met de groei van het aantal overnachtingen en dagrecreatieve bezoeken, de verbetering in bezettingsgraden en signalen vanuit de ondernemers.

<sup>5</sup> Bestedingen in sectoren tellen mogelijk niet op tot het totaal door afrondingen (op € 1.000,-).

<sup>6</sup> Bestedingen in sectoren tellen mogelijk niet op tot het totaal door afrondingen (op € 1.000,-).



## 5.2. Werkgelegenheid

### **Toerisme en recreatie zorgt voor ongeveer 1.700 banen (2017)**

Volgens het LISA zijn er 1.720 banen in het Land van Cuijk in recreatie en toerisme. Dat is ongeveer 4,5% van het totaal aantal banen in het Land van Cuijk. Dat is lager dan gemiddeld in Nederland (gemiddeld is 6,5% van de werkgelegenheid in een gemeente of regio toe te schrijven aan het toerisme).

In andere, nabijgelegen regio's is de werkgelegenheid en het aandeel van de toeristische sector daarin groter. In de regio Rivierenland is de werkgelegenheid in het toerisme ongeveer 5.700 banen (en het aandeel circa 5,1% van de werkgelegenheid). Dit is een groter gebied dan het Land van Cuijk. In Noord-Limburg is het aantal banen in het toerisme circa 10.700, met een aandeel van circa 7,8% in de totale werkgelegenheid in die regio (fors hoger dan het landelijk gemiddelde). Ook dit is een groter gebied, met enkele zeer grote bungalowparken en grotere hotels, die hieraan sterk bijdragen. In het nabijgelegen Rijk van Nijmegen (gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Druten, Heumen, Mook en Middelaar en Wijchen) is dit aandeel 7,6%.



## 6. TOERISME EN RECREATIE PER GEMEENTE

### 6.1. Verdeling toeristische vraag per gemeente

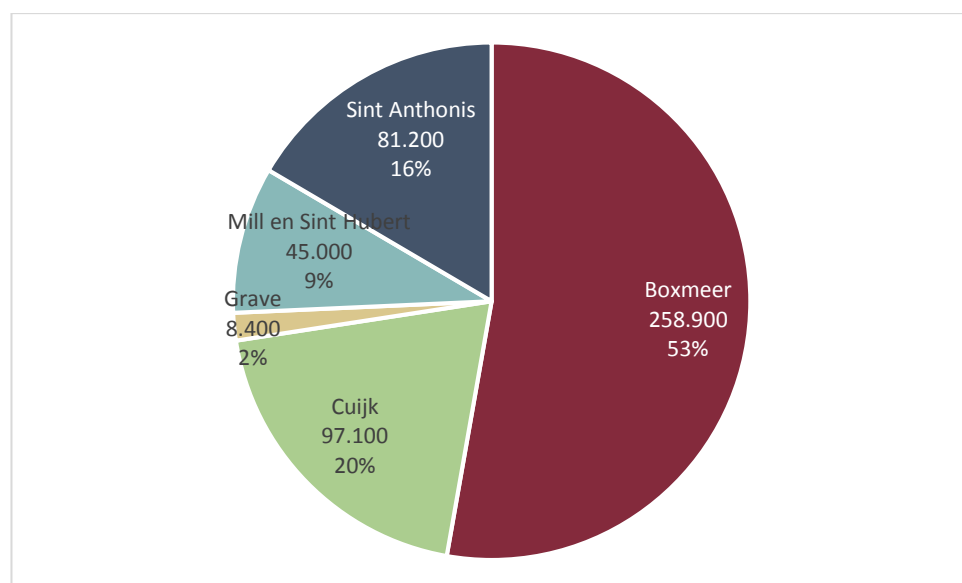
#### **Meeste toeristische overnachtingen vinden plaats in gemeente Boxmeer**

In totaal vonden er in de regio Land van Cuijk circa 490.600 toeristische overnachtingen plaats in 2017. Zie onderstaande figuren 1 en 2 voor de verdeling van het aantal toeristische overnachtingen in de Land van Cuijk, naar gemeente en uitgesplitst per verblijfs categorie.

Ruim de helft van de toeristische overnachtingen (circa 258.900) vindt plaats in de gemeente Boxmeer. Dit komt voornamelijk doordat de 2 bungalowparken van de regio Land van Cuijk gevestigd zijn in de gemeente Boxmeer.

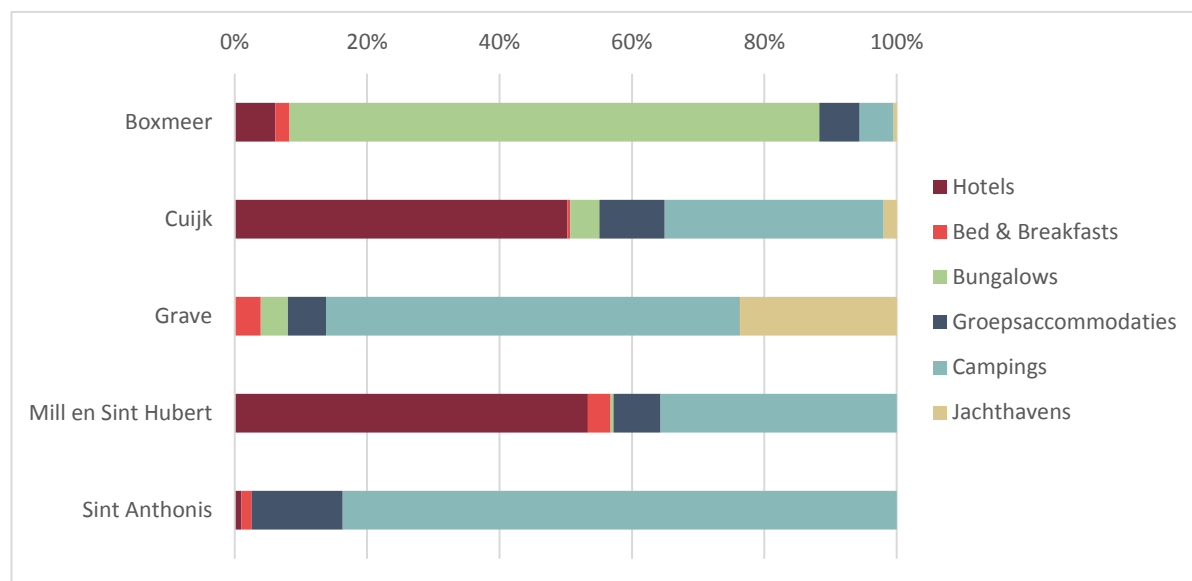
Na de gemeente Boxmeer volgt de gemeente Cuijk – met circa 97.200 overnachtingen vindt 20% van de overnachtingen plaats in de gemeente Cuijk. De hotel- en campingsector dragen hier voornamelijk aan bij.

Hierop volgen de gemeenten Sint Anthonis (met 81.200 overnachtingen een aandeel van 17% van het totaal toeristische overnachtingen), Mill en Sint Hubert (met circa 45.000 overnachtingen een aandeel van 9%) en Grave (met circa 8.400 overnachtingen een aandeel van 2%). Met name de campings hebben een groot aandeel in deze gemeenten.



**Figuur 1: Verdeling toeristische overnachtingen over gemeenten Land van Cuijk, 2017**

Figuur 2 geeft de verdeling van het aantal overnachtingen per categorie weer.



Figuur 2: Verdeling toeristische overnachtingen over gemeenten naar categorie Land van Cuijk, 2017



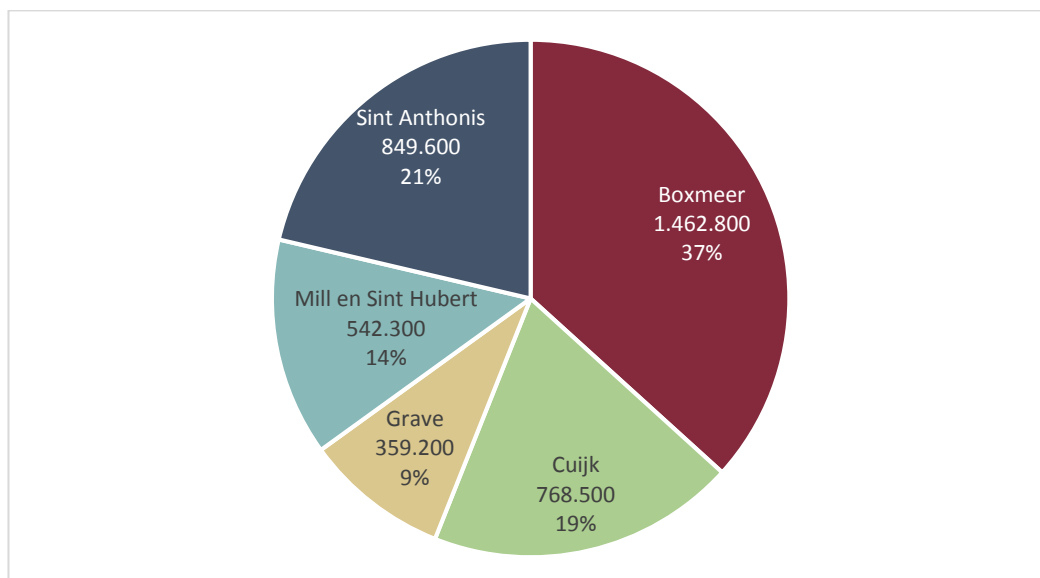
### Meeste dagrecreatieve bezoeken vinden plaats in gemeenten Boxmeer en Cuijk

In totaal vonden er in de regio Land van Cuijk bijna 4 miljoen dagbezoeken plaats in 2017. Zie de figuren 3 en 4 voor de verdeling van het aantal recreatieve dagbezoeken in Land van Cuijk, naar gemeente en uitgesplitst per dagrecreatieve categorie.

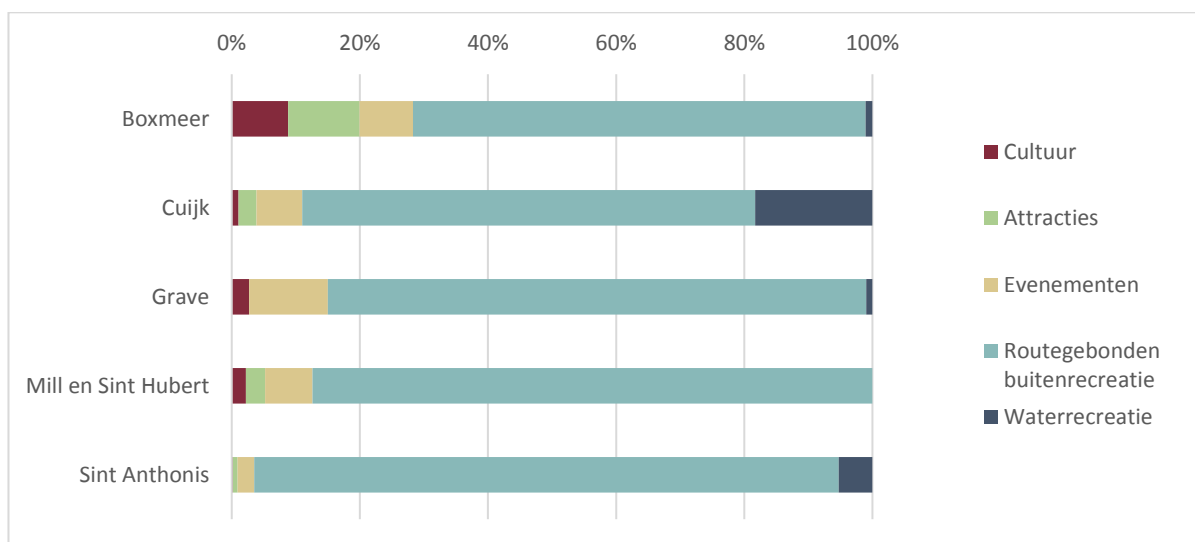
De meeste dagrecreatieve bezoeken vinden plaats in de gemeenten Boxmeer en Sint Anthonis, namelijk respectievelijk 1,5 miljoen (37%) en 0,8 miljoen (21%). In de gemeente Boxmeer vinden relatief veel bezoeken aan musea en attracties plaats door de invloed van het Oorlogsmuseum en ZooParc in Overloon.

Na de gemeenten Boxmeer en Sint Anthonis volgens achtereenvolgens de gemeenten Cuijk (met 0,7 miljoen circa 19% van het aantal dagrecreatieve bezoeken), Mill en Sint Hubert (ruim een half miljoen en 14%) en Grave (bijna 360.000 en 9%). De volgorde qua orde van grootte is hetzelfde als in de verblijfstoeristische sector.

Opvallend is het relatief grote aandelen van evenementbezoekers. Voor alle gemeenten geldt dat wandelen en fietsen de belangrijkste dagtoeristische activiteit is.



**Figuur 3: Verdeling dagrecreatieve bezoeken over gemeenten Land van Cuijk, 2017**



**Figuur 4: Verdeling dagrecreatieve bezoeken over gemeenten naar categorie Land van Cuijk, 2017**

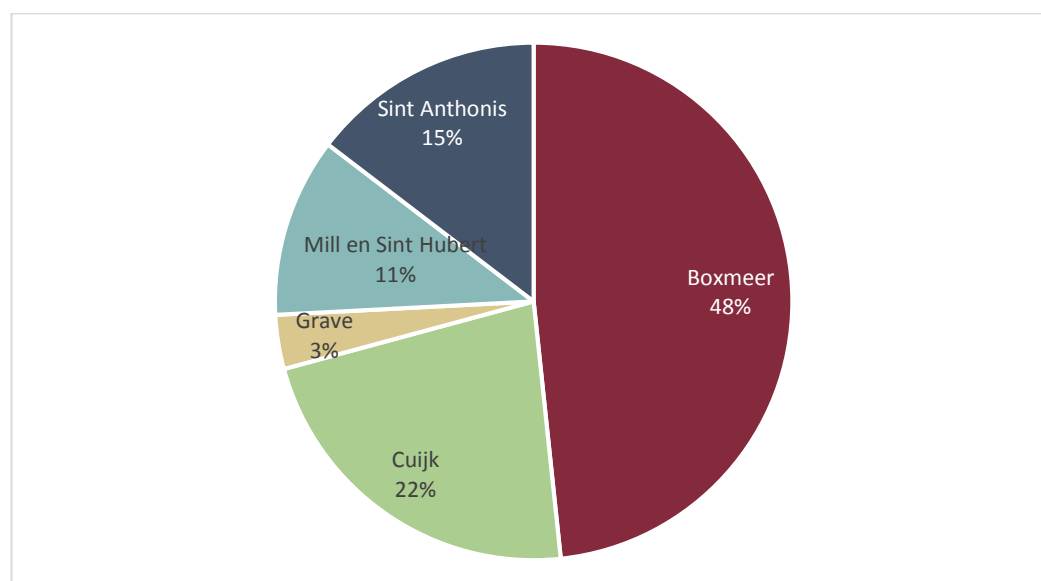
## 6.2. Verdeling economische betekenis per gemeente

### Boxmeer en Cuijk grootste toeristische gemeenten

Bijna € 23,7 miljoen van het totaal aan toeristische bestedingen komt terecht in de gemeente Boxmeer. Dit staat gelijk aan een aandeel van 48%. De gemeente Cuijk volgt met een aandeel van 22% en circa € 11 miljoen aan bestedingen. Daarop volgend heeft de gemeente Sint Anthonis een aandeel van 15% (ruim€ 7 miljoen) en de gemeente Mill en Sint Hubert een aandeel van 11% (bijna € 5,5 miljoen). De gemeente Grave is met bijna € 1,7 miljoen het minst groot binnen de regio Land van Cuijk (in toeristische bestedingen).

Gemeente	Economische betekenis 2017 <sup>7</sup>
Boxmeer	€ 23.661.000
Cuijk	€ 11.000.000
Grave	€ 1.655.000
Mill en Sint Hubert	€ 5.485.000
Sint Anthonis	€ 7.161.000
<b>Totaal Land van Cuijk</b>	<b>€ 48.962.000</b>

Tabel 14: Verdeling economische betekenis naar gemeenten Land van Cuijk, 2017



Figuur 5: Verdeling aandeel economische betekenis naar gemeenten Land van Cuijk, 2017

<sup>7</sup> Bestedingen in sectoren tellen mogelijk niet op tot het totaal door afrondingen (op € 1.000,-).

## 7. NAAMSBEKENDHEID EN ARRANGEMENTEN

### 7.1. Naamsbekendheid

#### Naamsbekendheid Land van Cuijk toegenomen volgens dagrecreatieve aanbieders

Om een beeld te krijgen van de ontwikkeling van de naamsbekendheid van regio Land van Cuijk, is aan de toeristische ondernemers gevraagd of zij het gevoel hebben dat deze is toegenomen, afgenomen of constant is gebleven ten opzichte van 2014.

Meer dan de helft van de dagrecreatieve ondernemers gaf aan het idee te hebben dat de naamsbekendheid van Land van Cuijk als toeristische regio is toegenomen sinds 2014. Voor de ondernemers actief in het verblijfstoerisme is dit percentage een stuk lager. De meeste ondernemers in deze categorie vinden dat de naamsbekendheid constant is gebleven. Voor beide categorieën geldt dat slechts een klein aantal ondernemers vindt dat de naamsbekendheid de afgelopen jaren is afgenomen.

De naamsbekendheid is...	Verblijfstoerisme	Dagrecreatie
Toegenomen	38%	68%
Constant gebleven	56%	29%
Afgenomen	7%	4%

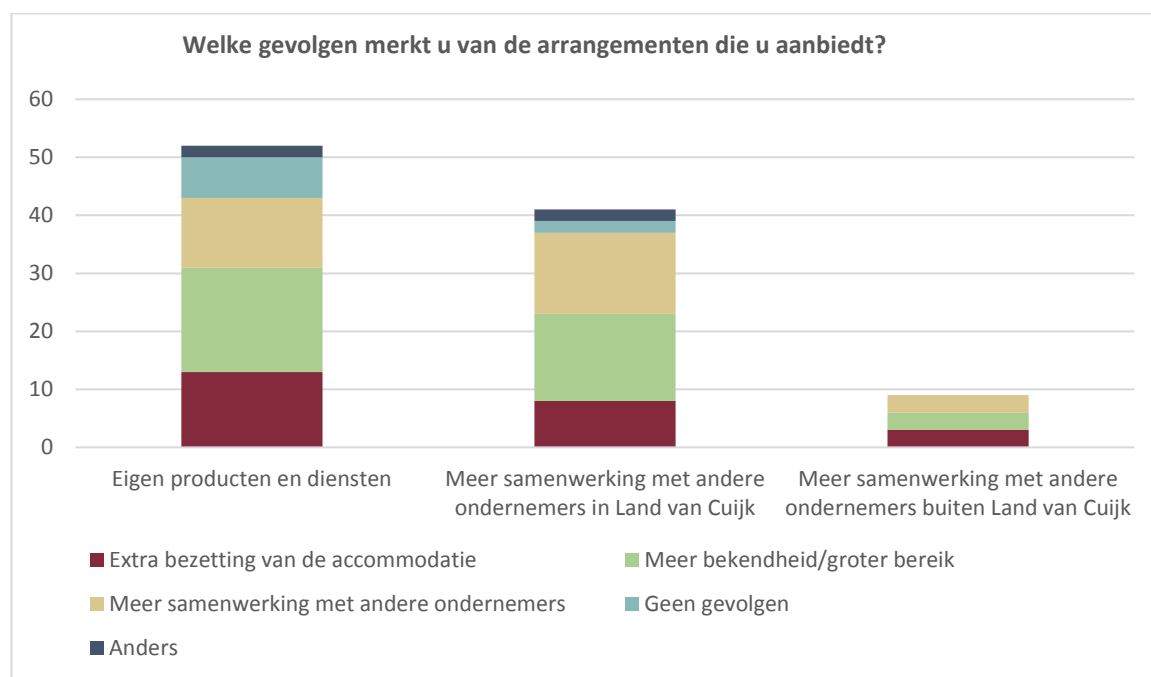
Tabel 15: Ontwikkeling naamsbekendheid Land van Cuijk



## 7.2. Arrangementen

Om een beeld te krijgen van de gevolgen van arrangementen in regio Land van Cuijk, is aan de toeristische ondernemers gevraagd of zij arrangementen aanbieden. Dit kan zijn van eigen producten of diensten, in samenwerking met andere ondernemers in Land van Cuijk of in samenwerking met andere ondernemers buiten de regio. Vervolgens konden de ondernemers aangeven wat voor gevolgen ze daarvan merkten.

De meeste toeristische bedrijven in Land van Cuijk bieden arrangementen aan. De meerderheid van de bedrijven doet dit in de vorm van eigen producten en diensten (33 bedrijven). Dit heeft vooral positieve gevolgen gehad voor de eigen naamsbekendheid en het eigen bereik. In iets mindere mate heeft dit geleid tot extra bezetting van de accommodatie en meer samenwerking met andere ondernemers. De ondernemers die aangaven dat ze meer zijn gaan samenwerken met ondernemers binnen Land van Cuijk vermelden dat dit vooral ten goede is gekomen aan de bekendheid en het eigen bereik (24 bedrijven). Slechts een klein aantal ondernemers gaf aan dat meer samenwerking niet heeft geleid tot betere bedrijfsprestaties. Een klein aantal ondernemers gaf aan samenwerking te hebben gezocht met ondernemers buiten Land van Cuijk (3 bedrijven). Deze groep is unaniem positief over de gevolgen. Ongeveer een derde van de ondernemers gaf aan geen arrangementen aan te bieden (33 bedrijven).



Figuur 6: Arrangementen en gevolgen van arrangementen in Land van Cuijk

## 8. CONCLUSIES

### **Toerisme en recreatie heeft een economische betekenis van bijna € 49 miljoen aan bestedingen**

- In de regio Land van Cuijk vonden in 2017 bijna 500.000 overnachtingen en bijna 4 miljoen dagbezoeken plaats.
- Ruim € 16,4 miljoen van de bestedingen vond plaats in het dagtoerisme (34% van het totaal). Circa twee derde van de bestedingen, bijna € 32,6 miljoen, wordt gegenereerd door het verblijfstoerisme.
- Toerisme zorgt voor 1.720 banen en heeft daarmee een aandeel van 4,5% in de totale werkgelegenheid in de regio. Dit is lager dan het landelijke aandeel (6,5%).

### **Toerisme en recreatie met bijna 5% gegroeid in de periode 2014-2017**

- In de verblijfsrecreatie zijn de bezettingen gegroeid (hotels, bungalows, en groepsaccommodaties) of constant gebleven tot licht gegroeid (B&B's). Alleen in de campingsector is een daling waarneembaar, wat overeenkomt met de landelijke daling in toeristisch kamperen.
- Bij de dagrecreatieve aanbieders (musea en attracties) is het aantal bezoeken toegenomen.
- Doordat het aanbod nagenoeg constant is gebleven, zorgt de toegenomen volume (meer overnachtingen en bezoeken) voor verbeterde bezettingsgraden en voor een groei van de economische impact: de toeristische bestedingen zijn met bijna 5% gegroeid in de periode 2014-2017.

### **De groei in toerisme en recreatie grotendeels door verbetering van bezetting van bestaand aanbod**

- Sinds 2014 zijn er weinig nieuwe aanbieders op de markt bijgekomen.
- De verblijfstoeristische sector is erg afhankelijk van het grote campingaanbod en de twee grootschalige hotels en bungalowparken.
- De grootste dagrecreatieve trekkers zijn het Oorlogsmuseum en Zooparc Overloon.
- Het effect van bovengenoemde twee bungalowparken en dagrecreatieve trekkers is direct zichtbaar in de resultaten: deze aanbieders zijn gevestigd in de gemeente Boxmeer, waar bijna de helft van het totaal aan toeristische bestedingen terecht komt.





## BIJLAGE 1 - ONDERZOEKSVERANTWOORDING

In deze bijlage wordt nadere toelichting op het onderzoek gegeven. Aan bod komen de afbakening en indeling van het onderzoeksonderwerp en de gehanteerde methodiek. De regio is afgebakend tot vijf gemeenten, te weten Cuijk, Boxmeer, Grave, Sint Anthonis en Mill en Sint-Hubert.

### Afbakening verblijfstoerisme

In de monitor zijn verblijfstoerisme en dagtoerisme opgenomen. Onderstaande tabel bevat een overzicht van de categorieën die onderdeel zijn van het verblijfstoerisme. Voor alle categorieën van verblijfstoerisme zijn bedrijfsenquêtes gehanteerd als onderzoeksmethode.

Categorieën verblijfstoerisme	Toelichting
B&B	Overnachtingen in bed & Breakfast-accommodaties
Hotels	Overnachtingen in hotels
Bungalowparken/vakantie-woningen en -appartementen	Overnachtingen in bungalows, chalets en stacaravans op bungalowparken en overnachtingen in vakantiewoningen en – appartementen.
(Mini)campings	Overnachtingen op campings, kleinschalig kamperen op minicamping, kamperen bij de boer, etc. Verdeeld over jaarplaatsen, toeristische plaatsen, seizoensarrangementen en verhuuraccommodaties.
Groepsaccommodaties	Overnachtingen in groepsaccommodaties en/of jeugdherbergen.
Jachthavens	Vaste ligplaatsen in jachthavens en overnachtingen van passanten.

### Afbakening dagrecreatie

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de categorieën die onderdeel zijn van de dagrecreatie. Voor attracties en musea zijn bedrijfsenquêtes gehanteerd als onderzoeksmethode. Voor de andere dagrecreatieve activiteiten is het meest recente CVTO onderzoek van NBTC-NIPO Research gebruikt.

Categorieën dagrecreatie	Toelichting
Attracties	Bezoek aan attractie(park), speeltuin, midgetgolf (type a), of bezoek aan dierentuin, kinderboerderij (type b), of bezoek aan sier- en heemtuin, beeldentuin, boerderijbezoek, agrotourisme (type c).
Cultuur	Bezoek aan musea en bezienswaardigheden (kastelen, molens, kloosters, etc.).
Evenementen	Bezoek aan evenementen, met een ondergrens van 5.000 bezoeken.
Routegebonden buitenrecreatie	Wandelen en fietsen
Recreatief winkelen	Winkelen voor plezier in centrum en meubelboulevard.
Waterrecreatie	Bezoek aan strandbaden en zwemplassen, varen met een sloepje of kano, etc.

### **Gehanteerde methodiek**

De benodigde informatie is achterhaald aan de hand van interviews met ondernemers (onderzoek onder bedrijven d.m.v. bedrijvenenquêtes) en deskresearch (consumentenonderzoek a.d.h.v. CVTO).

De omvang van de meeste categorieën is vastgesteld aan de hand van interviews. De belangrijkste eenheden zijn in elke categorie vergelijkbaar: bezoekaantallen (dagtoerisme) en overnachtingen (verblijfstoerisme). Bezette vaste plaatsen in het verblijfstoerisme zijn tevens omgerekend naar aantallen overnachtingen, op basis van kengetallen. Om de kwaliteit van de gegevens te waarborgen zijn aanbieders in het verblijfstoerisme op meerdere manieren naar het aantal overnachtingen op haar bedrijf gevraagd.

De bezoekaantallen in het dagtoerisme omvatten de totale bezoekaantallen, dus ongeacht de herkomst of type toerist. Bezoeken van (buitenlandse) verblijfstoeristen aan dagtoeristisch aanbod maken dus ook onderdeel uit van de gegevens.

In totaal is een respons van 93 interviews gerealiseerd, wat overeenkomt met 53% van de onderzoekspopulatie. Vrijwel alle grote aanbieders in de regio hebben aan het onderzoek meegewerkt. De respons geeft een betrouwbaar en representatief beeld van overnachtingen en bezoekaantallen, met name op regioniveau.

Voor drie categorieën is een uitzondering gemaakt, omdat de bezoekaantallen van deze categorieën niet of weinig betrouwbaar met interviews te achterhalen zijn: evenementen, routegebonden buitenrecreatie en recreatief winkelen. Voor twee andere categorieën is eveneens een uitzondering gemaakt om dezelfde onderzoeksmethode als de 0-meting aan te houden: waterrecreatie en bezoek aan bezienswaardigheden.

## BIJLAGE 2 – RECREATIEF WINKELN

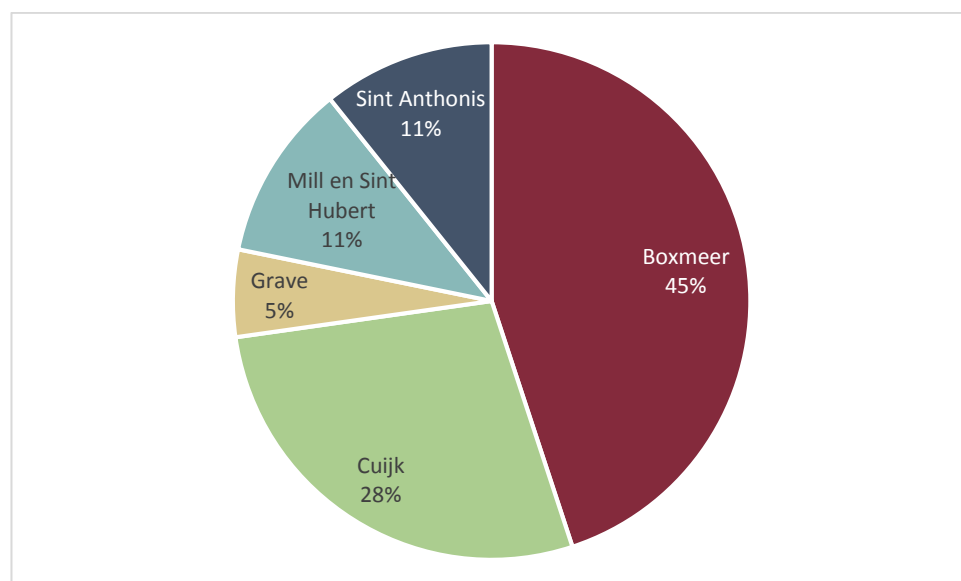
In 2017 vonden er circa 1.618.000 dagrecreatieve activiteiten plaats met als motief recreatief winkelen. Dit vertaalt zich naar een economische impact van ruim € 61,7 miljoen aan toeristische bestedingen.

Als recreatief winkelen wordt meegenomen in de beschouwing, komt het totaal van de regio Land van Cuijk uit op € 110,7 miljoen aan toeristische bestedingen, waarvan € 78,1 miljoen in de dagrecreatieve sector.

Een uitsplitsing van de bestedingen aan dagrecreatie naar de verschillende gemeenten geeft het volgende beeld:

Gemeente	Economische betekenis 2017 <sup>8</sup>
Boxmeer	€ 49.745.000
Cuijk	€ 30.789.000
Grave	€ 6.027.000
Mill en Sint Hubert	€ 12.240.000
Sint Anthonis	€ 11.885.000
<b>Totaal Land van Cuijk</b>	<b>€ 110.686.000</b>

Tabel 16: Verdeling economische betekenis incl. recreatief winkelen naar gemeenten Land van Cuijk, 2017



Figuur 7: Verdeling aandeel economische betekenis incl. recreatief winkelen Land van Cuijk, 2017

<sup>8</sup> Bestedingen in sectoren tellen mogelijk niet op tot het totaal door afrondingen (op € 1.000,-).

## BIJLAGE 3 – OPLEGNOTITIE VERGELIJKING MET NULMETING

### DEEL A – ACHTERGROND VERGELIJKING

#### **Wat is er voor nodig om een goede vergelijking te kunnen maken met de 0-meting?**

De nulmeting is opgesteld door Berkers Advies en Verten Onderzoek. Om een goede vergelijking mogelijk te maken, is door ZKA met dezelfde methodiek gewerkt als in de 0-meting. Dit houdt in dat dezelfde afbakening is gehanteerd en dezelfde methodiek van dataverzameling (bedrijfsenquêtes of CVTO). Verder is aan de uitvoerder van de 0-meting gevraagd om de enquêteresultaten in een hanteerbaar Excel-formaat. Dit geeft noodzakelijk inzicht in de totstandkoming van de capaciteiten en bezetting van het verblijfstoerisme en de dagrecreatie in Land van Cuijk. Hoewel Berkers Advies gehoor heeft gegeven aan het verzoek en de bestanden van de 0-meting met ZKA heeft gedeeld, geven deze bestanden niet het hierboven genoemde noodzakelijke inzicht. Dit is met name het geval voor verblijfstoerisme.

#### **Waarom is het zo belangrijk om inzicht te hebben in de capaciteiten?**

Als voorbeeld nemen we hier verblijfstoerisme. Het verblijfstoerisme kent verschillende categorieën, namelijk hotels, B&B's, bungalows, groepsaccommodaties, campings en jachthavens. Alle verblijfstoeristische bedrijven zijn ingedeeld in één of meerdere van deze categorieën. Vaak is het meteen duidelijk in welke categorie een bedrijf thuis hoort (een hotel is een hotel), soms valt een bedrijf in twee categorieën (een camping met jachthaven) en soms is het afhankelijk van de interpretatie van de onderzoeker (een B&B met 10 kamers heeft meer gemeen met een kleinschalig hotel dan met alle andere B&B's in de regio). Per categorie berekenen we de gewogen gemiddelde bezetting o.b.v. de respons van de enquête. Met dit gewogen gemiddelde ramen we het aantal overnachtingen van de bedrijven waarvan we geen respons hebben. Op die manier komen we tot een totaal aantal overnachtingen binnen een categorie.

Om vervolgens het totaal aantal overnachtingen van bijvoorbeeld de B&B sector in 2017 te kunnen vergelijken met het aantal overnachtingen in 2014, is het dus van belang dat precies dezelfde bedrijven in 2017 aangemerkt zijn als B&B, als in 2014. Anders vergelijken we de spreekwoordelijke appels met peren.

#### **Waarom is dan de samenstelling van de categorieën niet hetzelfde als in 2014?**

Vanuit de aangeleverde bestanden van de 0-meting, blijft het onduidelijk welke bedrijven precies in welke categorie zijn ingedeeld in 2014. Allereerst komt dit doordat in sommige gevallen onduidelijke labels zijn gebruikt (is een 'logement' bijvoorbeeld een hotel of een B&B?). We hebben voor alle verblijfstoeristische bedrijven op een rij gezet welk label ze hadden in 2014, en welk label in 2017. Als we dan naar het totaal aantal bedrijven kijken per label, dan wijken de aantallen o.b.v. de bestanden af van de gerapporteerde aantallen. M.a.w. er zijn een aantal keuzes gemaakt over in welke categorie een bedrijf thuishoort welke niet voor ons te achterhalen zijn.

#### **Waarom is het zo belangrijk om inzicht te hebben in de totstandkoming van de bezetting?**

Om verblijfstoerisme weer als voorbeeld te nemen: we berekenen dus per categorie de gewogen gemiddelde bezetting o.b.v. de respons van de enquête. Met dit gewogen gemiddelde ramen we het aantal overnachtingen van de bedrijven waarvan we geen respons hebben. Op die manier komen we tot een totaal aantal overnachtingen binnen een categorie. Soms komt het voor dat een bedrijf antwoorden opgeeft die niet logisch zijn. In dat geval bellen we de ondernemer op en leggen we ons vermoeden aan hem/haar voor om zo toch tot een goede respons te komen. Dit is van groot belang voor de kwaliteit van het onderzoek. Anders wordt er namelijk doorgerekend met foutieve antwoorden.

Vanuit de aangeleverde bestanden van de 0-meting is het onduidelijk om er op een dergelijke manier is gecorrigeerd op de respons. Om een voorbeeld te geven: in 2014 heeft een hotel opgegeven 130 slaappleatsen te hebben. In werkelijkheid heeft dit hotel 16 slaappleatsen. Echter, de gemiddelde bezettingsgraad die dit hotel heeft opgegeven in 2014, is gebruikt als gemiddelde bezettingsgraad van de grote hotels. Dit geeft een vertekend beeld.

Ook is het voor ons van belang om inzicht te hebben in de berekening van de totale bezetting, zodat we de kwaliteit van de gerapporteerde totalen in kunnen schatten. Hoewel wij dus geen inzicht hebben in de precieze berekeningen die zijn gedaan in 2014, hebben we wel bepaalde gerapporteerde bezettingsgraden kunnen achterhalen. Zo is voor de B&B's het gemiddelde genomen van alle opgegeven bezettingsgraden, en dat is verrekend op de totale capaciteit. Het lijkt er echter op dat er geen correctie heeft plaatsgevonden op onlogische antwoorden en of de bezettingsgraad matcht met het opgegeven aantal overnachtingen (ook is niet gespecificeerd in de vragenlijst of het om kamer- of bedbezetting gaat). Daarnaast is er gerekend met een ongewogen gemiddelde. Het is van belang om gewogen gemiddelden te gebruiken omdat anders het antwoord van een grootschalig bedrijf even zwaar meeweegt als het antwoord van een kleinschalig bedrijf. Dit geeft wederom een vertekend beeld.

#### **Wat betekent dit nu voor de vergelijking?**

Bovenstaande houdt in dat een kwantitatieve vergelijking eigenlijk niet mogelijk is: we vergelijken appels met peren. Om toch de toegezegde vergelijking op hoofdlijnen te kunnen maken, staat in het rapport een kwalitatieve vergelijking. Op basis van een vergelijking van het aanbod zover we die wel konden maken, respons uit onze vragenlijst (waar we o.a. ook vragen naar de ontwikkeling sinds 2014), provinciale en landelijke trends, duiden we op een kwalitatieve en betrouwbare manier de ontwikkeling sinds 2014.

### **DEEL B – AANBODVERGELIJKING 2014-2017**

#### **Aanbodvergelijking**

Volgens de 0-meting telde de regio in 2014 in totaal circa 17.900 slaappleatsen. Doordat de analysebestanden van dit onderzoek en de 0-meting niet één op één met elkaar te zijn vergelijken, moeten we ervoor waken om te concluderen dat het aanbod met 11% is afgenomen. Er lijkt eerder sprake te zijn van stabilisatie tot wat lichte bewegingen op de markt. Zo is bekend dat er sinds 2014 er in ieder geval 8 B&B's zijn gesloten en 2 aanbieders van bungalow(s), 4 campings, 1 groepsaccommodatie en 1 hotel. Daarentegen zijn er ook een aantal nieuwe bedrijven bijgekomen, namelijk 6 B&B's, 4 campings en 1 hotel. Met name de beweging in het B&B-aanbod lijkt groot, maar dit is goed te verklaren – zie de toelichting onder het bovenstaande kopje 'Bed & Breakfasts' in H2.1.

### **DEEL C – VRAAGVERGELIJKING**

#### **Verblijfstoerisme**

Volgens de 0-meting vonden in de regio Land van Cuijk in 2014 circa 467.800 toeristische overnachtingen plaats. In 2017 vonden er 490.600 overnachtingen plaats. Dit wijst op een toename van bijna 5%. Omdat de analysebestanden van dit onderzoek en de 0-meting niet volledig met elkaar te zijn vergelijken, is het van belang om kritisch te kijken of deze berekende trend overeenkomt met de signalen uit de markt. Daarom bespreken we onderstaand per categorie ook op een kwalitatieve manier de trend.

Bij de hotels lijkt er sprake te zijn van een (licht) verbeterende bezettingsgraad. Dit komt overeen met de provinciale trend: de gemiddelde kamerbezetting van hotels in Noord-Brabant is tussen 2014 en 2017 gestegen van 52% naar 65%.

De B&B's is een lastige categorie om te vergelijken met de 0-meting omdat de indeling van het aanbod op met name deze categorie erg afwijkt met de 1-meting. In 2014 is een bedbezetting van gemiddeld 25% ongewogen berekend – wat op een erg hoge bezetting lijkt te wijzen. Voor 2017 komt de kamerbezetting uit op 20%. Op basis van deze cijfers de conclusie kunnen zijn dat de bezetting sterk is afgenomen. Echter, met het oog op wat in Nederland gemiddeld is voor B&B's (kamerbezetting van 15%-20%), doet de regio het goed in deze categorie. Daarom is het niet waarschijnlijk dat bezetting sterk is afgenomen. Het lijkt er eerder op dat de bezetting vrij constant is gebleven tussen 2014-2017. Dit beeld wordt ondersteund door de reacties van de ondernemers.

In 2014 is gerapporteerd dat er 167.100 overnachtingen hebben plaatsgevonden in bungalows in 2014. In 2017 is het aantal overnachtingen 212.100. Dit lijkt te wijzen op een sterke groei van de bezetting. Ook de ondernemers zelf ervaren dit. Er lijkt voor de meeste accommodaties sprake te zijn van stabilisatie tot lichte groei in de bungalowsector. Het provinciale beeld laat echter het tegenovergestelde zien. In Noord-Brabant is de gemiddelde bungalowbezetting tussen 2014 en 2017 afgenomen van 45% naar 41%. Niets lijkt er echter te wijzen op dat deze daling zich ook voordoet in Land van Cuijk.

De gemiddelde bedbezetting van groepsaccommodaties in 2014 was 11% volgens de 0-meting. Voor 2017 komen we op een bedbezetting van 17%. De groei komt ook overeen met hoe de ondernemers de periode 2014-2017 hebben ervaren.

Het aantal toeristische overnachtingen op de campings is gedaald. Dit komt overeen met de dalende trends die we ook op nationaal en provinciaal niveau zien. Ter vergelijking, tussen 2014 en 2017 is de gemiddelde plaatsbezetting in Noord-Brabant afgenomen van 13% naar 11%. Landelijk is te zien dat als tegenreactie campings hun kampeerplaatsen aan het transformeren zijn. Bijvoorbeeld 2 kleine plaatsen samenvoegen tot één ruime, luxe kampeerplaats of het omvormen van toeristische plaatsen naar verhuuraccommodaties en bijzondere vormen van verblijf zoals trekkershutten en glamping. In de regio Land van Cuijk zien we deze beweging eveneens licht op gang komen.



### **Dagrecreatie**

Volgens de 0-meting vonden in de regio Land van Cuijk in 2014 circa 3.829.000 dagrecreatieve bezoeken plaats (excl. recreatief winkelen). In 2017 vonden er circa 3.982.500 bezoeken plaats. Dit wijst op een toename van 4%. Omdat de analysebestanden van dit onderzoek en de 0-meting niet volledig met elkaar te zijn vergelijken, is het van belang om kritisch te kijken of deze schijnbare trend overeenkomt met de signalen uit de markt. Daarom is er per categorie gekeken naar de trend (afnemend, stijgend, stabiel).

De grootste verandering sinds 2014 is de sluiting van Dippie Doe. Als we kijken naar bezoek aan musea en attracties, dan zien we een stijging van het aantal bezoeken (Dippie Doe ook in 2014 buiten beschouwing latende). Dit beeld wordt ondersteund door de reacties uit de sector. Vrijwel alle dagrecreatieve aanbieders die meewerkten aan het onderzoek, zien een groei van het aantal bezoeken sinds 2014. De belangrijkste redenen die hiervoor genoemd worden, zijn grotere bekendheid/ meer promotie en uitbreiding van activiteiten zoals rondleidingen, betere voorzieningen en langere openstelling.

In 2014 zijn 177.000 bezoekers aan evenementen gerapporteerd, in 2017 zijn dit er 283.100. Deze op het eerste oog forse groei komt deels door toevoeging van nieuwe evenementen (zoals het 'Zotte Zomer Festival' in gemeente Mill en Sint Hubert en 'Mandala festival' in gemeente Sint Anthonis), deels door inderdaad een groei in het aantal bezoeken (zo kwamen er in 2017 circa 12.000 bezoekers af op het Ballonfestival in Grave, in 2014 waren dit 7.500) en deels doordat er meer aanbod bekend is (en daardoor) is meegenomen in het onderzoek.

Tot slot zijn de stijging in routegebonden buitenrecreatie, daling in waterrecreatie en daling in recreatief winkelen ten opzichte van 2014 in Land van Cuijk, conform de trend die op landelijk niveau plaatsvindt.

#### **DEEL D – VERGELIJKING ECONOMISCHE IMPACT**

Volgens de 0-meting lagen de toeristische bestedingen in de regio Land van Cuijk op ruim € 46,7 miljoen in 2014 (excl. recreatief winkelen). Circa € 15,8 miljoen aan dagrecreatieve bestedingen en bijna € 31 miljoen aan verblijfstoeristische bestedingen. In 2017 kwamen de totale toeristische bestedingen neer op bijna € 49 miljoen. Dit wijst op een groei van bijna 5%. Omdat de analysebestanden van dit onderzoek en de 0-meting niet volledig met elkaar te zijn vergelijken, is het van belang om kritisch te kijken of deze trend overeenkomt met de signalen uit de markt.

Uit onze analyse blijkt dat er inderdaad sprake lijkt te zijn van een stijging van de economische betekenis van het verblijfstoerisme en de dagrecreatie. Dit concluderen we op basis van een verbetering in bezettingsgraden en de signalen vanuit de ondernemers.

## BIJLAGE 4 – PROVINCIALE EN LANDELIJKE BEZETTINGSCIJFERS

### Ontwikkeling bezettingsgraden provincie Noord-Brabant (CBS, bewerking ZKA)

Type accommodatie	Type omvat	Bezetting per type verblijfsaccommodatie		
		2014	2017	Eenheid
Hotels	Hotels, pensions en B&B's	52%	65%	kamer
Huisjesterreinen	Bungalowparken, kleinschalige parken, verhuuraccommodaties	45%	41%	woning/accommodatie
Kampeerplaatsen	Toeristisch kamperen op campings en minicampings	13%	11%	plaats (op jaarbasis)
Groepsaccommodaties	Groepsaccommodaties	19%	21%	slaapplaats

### Ontwikkeling bezettingsgraden Nederland (CBS, bewerking ZKA)

Type accommodatie	Type omvat	Bezetting per type verblijfsaccommodatie		
		2014	2017	Eenheid
Hotels <sup>9</sup>	Hotels, pensions en B&B's	57%	67%	kamer
Huisjesterreinen	Bungalowparken, kleinschalige parken, verhuuraccommodaties	41%	44%	woning/accommodatie
Kampeerplaatsen	Toeristisch kamperen op campings en minicampings	13%	12%	plaats (op jaarbasis)
Groepsaccommodaties	Groepsaccommodaties	19%	20%	slaapplaats

De bezettingsgraden die op basis van gegevens van het CBS zijn berekend, zijn niet altijd 1-op-1 te vergelijken met de resultaten uit de bedrijfsenquêtes die ZKA in de regio Land van Cuijk heeft uitgevoerd. Dit heeft deels te maken met verschillen in ondergrenzen die voor de omvang van het aanbod worden gehanteerd. Hierdoor blijven bepaalde aanbieders buiten de definitie van het aanbod van het CBS.

De bezettingsgraden zijn daarnaast niet altijd vergelijkbaar door het samenvoegen van categorieën tot één type logiesaccommodatie, zoals groot- en kleinschalige bungalowparken en verhuuraccommodaties onder de noemer huisjesterreinen.

De definities van groepsaccommodaties en toeristisch kamperen komen overeen, en de getoonde bezettingsgraden zijn derhalve 1-op-1 vergelijkbaar.

<sup>9</sup> Exclusief Amsterdam.